

Advies bij de herziening van bijlage 1 van het Soortenbesluit

Adviesnummer:	<u>INBO.A.3319</u>
Datum advisering:	1 juli 2015
Auteur(s):	Luc De Bruyn, Dirk Maes
Contact:	Lieve Vriens (lieve.vriens@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	ANB-INBO-BEL-2015-41
Geadresseerden:	Agentschap voor Natuur en Bos Gebiedsgericht- en Soortenbeleid T.a.v. Gert Van Hoydonck Koning Albert II laan 20 bus 8 1000 BRUSSEL gert.vanhoydonck@lne.vlaanderen.be
Cc:	Agentschap voor Natuur en Bos Carl De Schepper (carl.deschepper@lne.vlaanderen.be)

Aanleiding

In de Beleidsnota Omgeving voor de periode 2014-2019¹ geeft de bevoegde minister aan werk te maken van een doorvertaling van de goedgekeurde Rode Lijsten in bijlage 1 van het Soortenbesluit². Daarenboven wordt een actief soortenbeleid gevoerd, waarbij soortbeschermingsprogramma's een belangrijke rol toebedeeld worden. Voor soortbehoudsmaatregelen wordt de dubbele voorwaarde opgeheven. Om in aanmerking te komen moest een soort opgenomen zijn in de lijst van bijlage 1 van het Soortenbesluit én ze moest behoren tot de klassen 'uitgestorven', 'met uitsterven bedreigd', 'bedreigd' of 'kwetsbaar' van een (gevalideerde) Rode Lijst (hierna "kritische categorieën" genoemd). De opheffing betekent dat om in aanmerking te komen voor de opmaak van een soortbeschermingsprogramma een soort niet langer zowel tot een kritische categorie van een gevalideerde Rode Lijst als in bijlage 1 hoeft te staan; een van beide volstaat.

De rol van bijlage 1 wordt hierdoor gereduceerd tot een oplistings van soorten waarvoor een soortspecifieke passieve bescherming een meerwaarde kan betekenen voor de bescherming van de soort. Dit betekent dat de verboden van het soortenbesluit (art.10 – art.16) op deze soort van toepassing zijn en dat hiervan enkel kan afgeweken worden via een afwijking. Implementatie van de beleidsnota zou betekenen dat enkel de Europees beschermde soorten evenals de kritische Rode Lijstsoorten opgenomen worden in bijlage 1 van het Soortenbesluit. Op dit moment staan in categorie 1 inheemse soorten die bescherming genieten zonder dat er daartoe een Europeesrechtelijke verplichting bestaat. Indien ze niet (meer) in een kritische categorie van de Rode Lijst zitten, zouden ze dus uit bijlage 1 verdwijnen.

Vraag

Welke soorten of soortgroepen die geen Europese bescherming genieten, of die niet behoren tot een kritische categorie van een gevalideerde Rode Lijst zouden toch opgenomen moeten worden in bijlage 1 van het Soortenbesluit?

Hierbij wordt verondersteld dat voor deze soorten de verboden met betrekking tot bezit en handel, ten aanzien van nesten, rustplaatsen en voortplantingsplaatsen, ten aanzien van bepaalde middelen, installaties en methoden en met betrekking tot het introduceren van dieren en planten in het wild effectief bijdragen aan de bescherming van de soort.

Toelichting

1 Soorten met Rode Lijststatus

In 2008 en 2009 werd in het teken van het toen nog op te stellen Soortenbesluit aan het INBO gevraagd welke soorten best zouden opgenomen worden in bijlage 1. In 2008 werd toen in overleg met het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) een lijst opgemaakt gebaseerd op de Rode Lijstcategorieën 'ernstig bedreigd' (= 'met uitsterven bedreigd', zie appendix 2) en 'bedreigd' van de toen nog niet gevalideerde Rode Lijsten (Maelfait et al., 2008). Deze lijst was echter zo omvangrijk dat ze niet bruikbaar werd geacht voor rechtstreekse introductie in de beschermingscategorie van het Soortenbesluit.

In 2009 werden dan door het INBO selectiecriteria voorgesteld om de toenmalige lijst te verfijnen (De Bruyn et al., 2009). Gezien het sterke risico dat soorten lopen met de status 'ernstig bedreigd' (= 'met uitsterven bedreigd', zie appendix 2), stelde het INBO voor om de soorten uit deze categorie voor alle gevalideerde en door de minister vastgestelde Rode Lijsten op te nemen als te beschermen soorten (categorie 1, bijlage 1). Voor soorten die van nature een grotere kans lopen omdat zij bij het publiek beter gekend zijn en daardoor een groter risico lopen om gevangen en/of gedood te worden, werd voorgesteld om voor deze

¹ VR 2014 2410 MED.0421/10

² Besluit van de Vlaamse Regering van 15 mei 2009 met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer (citeeropschrift: "het Soortenbesluit"). Belgisch Staatsblad 13/08/2009.

groepen ook de soorten uit de categorieën 'bedreigd' en 'kwetsbaar' mee op te nemen. Deze laatste zijn de groepen zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders en libellen.

Met het huidige advies bevestigt het INBO de bovenvermelde procedure als beste wetenschappelijk onderbouwde methode voor het bepalen welke soorten onder categorie 1 van bijlage 1 van het Soortenbesluit moeten ondergebracht worden. Dit impliceert ook dat de soortenlijst telkens moet afgestemd worden wanneer nieuwe Rode Lijsten gevalideerd worden.

Momenteel (eind juni 2015) zijn volgende Rode Lijsten gevalideerd beschikbaar: Amfibieën, Broedvogels, Dagvlinders, Hogere planten, Libellen, Lieveheersbeestjes, Loopkevers, Sprinkhanen en krekels, Reptielen, Vissen, Water- en oppervlaktewantsen en Zoogdieren.

2 Soorten zonder Rode Lijststatus

Van een aantal soortengroepen die nu in bijlage 1, categorie 1 van het Soortenbesluit zijn opgenomen zijn, bestaan nog geen gevalideerde Rode Lijsten. Voor soorten van deze groepen kunnen we dus geen gebruik maken van de hoger vermelde Rode Lijstmethode. De soorten werden historisch in de lijst opgenomen vermits ze een groter gevaar lopen omdat ze bv. door de mens geoogst en/of gebruikt worden voor allerlei doeleinden bv. mossen en korstmossen bij het bloemschikken, of "mooie" kevers voor collecties. Volgens het voorzichtigheidsbeginsel stelt het INBO dan ook voor om deze soorten ook op bijlage 1 van het Soortenbesluit te behouden tot er voor deze groepen ook gevalideerde Rode Lijsten beschikbaar zijn. Deze soorten(groepen) worden opgelijst in appendix 1. Een aantal van deze soorten zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en staan vermeld in categorie 3 van bijlage 1 van het Soortenbesluit.

Conclusie

Gezien het sterke risico dat soorten lopen met de status 'ernstig bedreigd' (oude benaming 'met uitsterven bedreigd'), stelt het INBO voor om de soorten uit deze Rode Lijstcategorie op te nemen als te beschermen soorten. Voor soorten die een groter risico lopen om gevangen en/of gedood te worden, werd voorgesteld om ook de soorten uit de categorieën 'bedreigd' en 'kwetsbaar' mee op te nemen. Het gaat over zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders en libellen. Daarenboven wordt aangeraden die soorten uit groepen waarvoor geen gevalideerde Rode Lijsten bestaan, maar die historisch uit het voorzichtigheidsbeginsel opgenomen waren in categorie 1, te behouden in deze categorie van bijlage 1 van het Soortenbesluit.

Referenties

De Bruyn L., Maes D., Adriaens T. (2009). Adviesvragen betreffende het ontwerp van besluit van de Vlaamse regering met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer: 1. Validatie van bestaande rode lijsten; 2. Selectiecriteria om te bepalen welke soorten in aanmerking komen voor een formeel beschermde status. Advies INBO.A.2009.52.

Maelfait J.-P., Maes D., De Bruyn L., Van Vesseem J., Coeck J. (2008). Adviesvragen betreffende het ontwerp van besluit van de Vlaamse regering met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer: 1. Voor bescherming in aanmerking komende soorten. Advies INBO.A.2008.184.

Maes D., Declerck K., De Bruyn L. & Hoffmann M. (2011). Nieuwe Rode-Lijstcategorieën en -criteria voor Vlaanderen. Een aanpassing aan de internationale IUCN standaarden. *Natuur.focus* 10: 54-61

Maes D., Maelfait J.-P. & Kuijken E. (1995). Rode lijsten: een onmisbaar instrument in het moderne Vlaamse natuurbehoud. *Wielewaal* 61: 149-156

Appendix 1: Soorten(groepen) uit bijlage 1 waarvan geen Rode Lijst is opgemaakt

Korstmossen

Cladonia spp. Subgen. *Cladina* – rendiermossen

Mossen

Sphagnum spp. - alle soorten veenmossen

Kevers

Typhoeus typhoeus – driehoornmestkever

Polyphylla fullo - duin- of julikever

Odontaeus armiger – eenhoornmestkever³

Cetonia aurata - gouden tor

Osmoderma eremita – juchtleerkever³

Protaetia cuprea - koperkleurige gouden tor

Prionus coriarius – lederboktor

Hydrophilus piceus - pikzwarte of spinnende watertor

Donacia en *Plateumaris* spp. – riettorretjes, alle soorten

Lucanus cervus - vliegend hert³

Dytiscus en *Cybister* spp. – waterroofkevers, alle soorten

Mieren

Formica rufa s.l. rode bosmier s.l. (kale bosmier, behaarde bosmier en zwartrugbosmier)

Nachtvlinder

Callimorpha quadripunctaria - Spaanse vlag³

Proserpinus proserpina – teunisbloempijlstaart³

Spinnen

Dolomedes fimbriatus - gerande oeverspin

Atypus affinis - gewone mijnspeen

Argiope bruennichi - tijgerspin of wespspeen

Argyroneta aquatica – waterspeen

Eriogaster catax - zuidelijke woldrager of bosrandspinner

Slakken

Vertigo angustior - nauwe korfslak³

Anisus vorticulus - platte schijfhoorn³

Helix pomatia – wijngaardslak

Vertigo moulinsiana – zeggenkorfslak³

³ Bijlage IV-soort van de Habitatrictlijn

Appendix 2: Rode Lijst categorieën

Vertaalsleutel voor de omzetting van de oude (Maes et al. 1995) naar de nieuwe, internationaal aanvaarde benamingen van de Rode-Lijstcategorieën (Maes et al. 2011)

Oude benaming	Oude benaming RL Planten	Nieuwe benaming
Uitgestorven (in Vlaanderen)	Verdwenen uit Vlaanderen	Regionaal uitgestorven
Met uitsterven bedreigd	Met verdwijning bedreigd	Ernstig bedreigd
Bedreigd	Bedreigd	Bedreigd
Kwetsbaar	Kwetsbaar	Kwetsbaar
Achteruitgaand	Achteruitgaand	Bijna in gevaar
Zeldzaam	Zeldzaam	Bijna in gevaar
Momenteel niet bedreigd	Momenteel niet bedreigd	Momenteel niet in gevaar
Onvoldoende gekend	Onvoldoende gekend	Onvoldoende data